

gyermekirodalmi lap
2025. június

NAPSUGÁR

IRÁNY A LÁTHATÁR!

Addig számolgatunk, hogy nemsokára valóban véget ér a tanév, és a naptár szerint is kezdődik a nyár! Ez hosszú nappalokkal, rövid éjszakákkal, egyes helyeken parázson járással társul.

A Napsugar oldalain nyári kalandra emlékezünk. Különbféle vizeken papírhajóval vagy akár valódi, úszó épülettel indítjuk útjára a nyarat. Rémálomból ébredve azt találgatjuk, a Fekete-tenger vize valóban fekete-e.

Horvátországban barangolunk, gyermekírással ünnepeljük az év legvidámabb napját, számba vesszük a Daniel család erdélyi kastélyait. Fénnyel és árnyékkal játszunk, learatjuk a termést, és gyönyörű hattyúkat bámulva várjuk a csillagos éjszakát. Legyen szép nyaratok mókás-vicces, komoly-tudós, mesélő-mélázó barátokkal, a Napsugárral!

László Noémi
főszerkesztő

CÍMLAP: HATHÁZI REBEKA

NAPSUGÁR, gyermekirodalmi lap. LXIX. évfolyam 760. szám. Kiadja a NAPSUGÁR Kft.

Főszerkesztő: László Noémi • Képszerkesztő: Bak Sára • Szerkesztő: Berki Tímea

Lapterv: Division Boutique Agency • DBA (www.teamdba.co)

Megrendelhető: 400462 Cluj, Bld. C. Brâncuși nr. 202 ap. 101 • 0264418001

naps.sziv@napsugar.ro • www.napsugar.ro • www.facebook.com/napsugar.szivarvany

A lapok árát a következő bankszámlákra várjuk: RO45RNCB0106026602080001 BCR CLUJ,

RO70BTRL01301202P90961XX BT CLUJ, SC NAPSUGÁR-EDITURA SRL, CUI: 210622.

Készült a kolozsvári TipoOffset Kft. nyomdájában, nyomdai előkészítés: Komáromy László.

ISSN 1221-7751

ÁRA 9 LEJ

TÁMOGATÓINK:

Nemzeti
Kulturális
Alap

EGY PIROS KOMBINÉS NYÁR

Volt egy régi nyár, amikor a kislány csak piros kombinét* volt hajlandó viselni. Minden áldott nap, mindenhova ezt a tulipánvörös, csipkés nejlonsodát öltötte fel, amit nagymamájától kapott születésnapjára azon a nyárelőn. Már amikor kibontotta a zizegő celofánba csomagolt ajándékot, akkor helyben, még a gyertyafújás, tortavágás előtt felvette magára, és este, elalváskor sem lehetett leimádkozni róla a ruhadarabot: gyakran abban is aludt. Szerencsére vakáció volt a napköziben, és a nagy meleg is kedvezett a viseletnek – bár szülei kicsit restellték, hogy leánygyermekük piros kombinében rohangál nap-hosszat az udvaron, ami mégiscsak fehérnemű, s így a kíváncsi szemek elől elrejtendő... Azzal vigasztalták magukat, hamarosan amúgy is elköltöznék a tömbházból, tán elfelejtődik ez a kis illetlenség...

Egyik ilyen kánikulás délutánon történt, hogy a nagyobb gyerekek bújócskáztak a tömbház hűvösében. A kislány – piros kombinében, persze – kíváncsian nézte a játékot. Őt nem hívta senki játszani, a többiek fel s alá rohangáltak, rá sem hederítettek: kicsi volt ő még a társaságukhoz. A lépcsőház hol megtelt zsiszsegéssel, gyerekcacciaj, hol mindenki eltűnt szem elől, és moccsanatlan lett a csönd... Csupán egy recsegő rádiókészülék hangja szüremkedett ki szaggatottan a távolból. A kislány messziről figyelte a pompás fel-felpezdülő, majd hirtelen elülő zűrzavart. Tán egy kicsit azt remélte, hogy Évike is kijön játszani – egyetlen barátnője a házból, aki korban illett hozzá, csupán egy-két évvel lehetett idősebb nála: akkor talán együtt csatlakozhatnak a nagyobb gyerekek játékához.

Ám Évike nem jött ki – ugyanis szobafogságban volt. Édesanyja büntetést szabott ki rá, mivel buzgón felfalta az egész görögdinnyét, amit ő előző nap nagy örömmel cipelt haza a piacról – az egész családnak. Csintalan lánya

pedig titokban mind megette a focilabdányi gyümölcsöt – kivájta egy hosszú fagyaltoskanállal a dinnye zamatos húsát, még mielőtt bátyja és öccse, vagy bárki más a családból akár megkóstolhatta volna. Rettentő bűnnek számított az ilyen önzés azokban a régi időkben. Évikét azonban nem a falánksága vezérelte elsősorban: más szándéka volt azzal, hogy a dinnye végére akart járni mihamarabb. A szebb dinnyemagokat akarta mielőbb kinyerni, hogy ugyanolyan nyakláncot fűzhessen belőlük, mint amilyen a kislánynak volt. Nagy divat volt azokban az időkben a dinnyemag-nyakék: a lapos, fényes, fekete magvakat tüvel sorra átylukasztották és cénára fűzték – a fűzért tetszőleges hosszúságúra szabták, s a függőnyrúdra fellógatva megszáritották. A kislány édesanyja családjuk minden nőtagjának fűzött ilyen gyöngysort – Évike pedig nagyon szeretett volna magának is egyet. Emiatt falta fel türelmetlenül az egész dinnyét, hogy a magokat megkaparint hassa. És emiatt tiltották el őt szigorúan a játszótérezéstől, amint kiderült a csíny – Évike immár második napja csak az ajtójuk rácsos kukucskálóablakán át kémlelhette, mi zajlik a házban.

A kislány aznap is ilyen elegáns dinnyemag-nyakdíszet viselt a piros kombinéjához, mint amire barátnője annyira áhítozott. Kikerekedett szemekkel, szótlánul fürkészte a nagyobbacska gyerekek játékát a hol ricsajos, hol elcsendesedő lépcsőházban. Ám egyszer csak ráunt a pusztá szemlélődésre – gondolt egyet, s elhatározta, hogy akár hívatlanul is, de csatlakozik a bújócskához. A folyosó legtúlsó végében volt egy hatalmas tűzvédelmi szekrény, szürke fémóriás. Oda bebújik, gondolta, aztán lesz, ami lesz, vagy rátalál valaki, vagy nem: majd elválik, hova alakulnak a dolgok...

*kombiné: válltól térdig érő, női alsónemű

Mezítlábasan, nesztelenül osont át a folyosó másik végébe – kis papucskáját egyik falmélyedésbe rejtette, hogy ne klaffogjon, ne árulja el, merre jár a gazdája. Aztán a sikeres lopakodást követően nagy nehezen kinyitotta a szekrényt, ami már jó ideje használaton kívül árválkodott... A szekrényajtó nyikorgott, csikorgott: a sötétből pedig egy csillogó szempár meredt a kislányra. – Ülj ide mellém! Gyorsan! Csukjuk be az ajtót! – suttogta sűrgetőn a szempár tulajdonosa a homályból. Eleinte a kislány semmit sem látott, ám amint a szeme hozzászokott a sötétben, egyre biztosabb volt abban, hogy egy szépfiú ül a szekrényben, varázslatosan nagy szemekkel, mint a mesebeli csillagszemű juhászé volt. Ezt a mesét a kislány sokszor felolvastatta a nagymamájával, annyiszor, hogy szinte kívülről tudta már minden sorát – kétsége sem volt a hasonlóságról: a csillagszemű juhász hasonmása ült ott vele szemben a szekrény mélyén. Úgy rémlett neki, már látta őt egyszer-kétszer focizni az udvaron a többiekkel, ám csak mesz-

szíró. Egy sokgyerekes cigánycsalád költözött be nemrég a tömbházba – ő volt a legmagasabb az öt fivér közül. Legalább két és félszer idősebb volt nála, kiskamasz – de már a bajsza is pelyhedzett. Nagyon szép fiú, erősítette meg magában újra a kislány – és nagy lendülettel behúzta maga mögött a szekrényajtót.

Egy darabig csak ültek szótlanul a szekrény hallgatag fémpalástja alatt. Senki sem nyitotta rájuk a nehéz fémajtót, bár időről időre behallatszott az izgatott kiabálás, lábdobogás, a gyerekek elsodró öröme. A huzat olykor belibbentette a közelben készülő vacsorák illatát, hol túrós puliszka, hol nyári töltöttkáposzta szaga lengte be a rejtekhelyet. Talán órákig is elüldögéltek ott, egyetlen szó nélkül, a piros kombinés kislány meg a mesebeli csillagszemű. A szép cigányfiú egyszer csak megtörte a csendet:

– Én megvárom, amíg felnősz, és elveszlek feleségül. Meglásd, igazat mondok!

A kislány szíve hevesen dobogott, és azt gondolta, lám, szerencsés ez a piros kombiné!

ADY ANDRÁS
Ez mi?

A tegnap kaptam egy üzenetet, tudod,
egy olyan papírfecni volt, gyűrött,
látszott rajta, rég megírták és
sokáig nem merték ideadni.

Azt írta rajta: „Kedvelek,
ezután velem többet
jácogy! Bé. Á”.

Megmutattam anyának, jót nevetett.
Anyuval van egy titkos varázslásunk:
én mindent elmondok, ő mindent
megmagyaráz... erre csak annyit
súgott a fülembe: aput sem
a helyesírásáért kedvelte
meg.

Kis kezét a fiú tenyerébe csúsztatta az oltalmazó félhomályban. Még ültek ott egy darabig a sötétben, kéz a kézben, mígnem a folyosókon végleg elült a gyerekzaj: mindenkit vacsoraasztalhoz parancsoltak éles hangú anyáik, füttyös kedvű apáik. A csukott ajtók mögül a távolból már csak a kanállal karistolt tányérok türelmetlen zaja, az evőeszközök csörömpölése volt hallható.

Azaz nem egészen: valami ütemes koppánás hangja szűrődött be a szekrénybe időnként, mintha apró kavicsokat dobálnának a folyosó mozaikpadlójára meg a kemény olajfestékkal mázolt falakra. Évike volt a ritmikus zaj okozója: sorra kiköpködte a nyakékhez nagy nehezen megszerzett dinnyemagokat a bátyja Bergmann-csővéen keresztül a kerek leskelődőablakon. A cső kötelező játékszer volt minden fiúgyermek birtokában azokban az időkben, a kislegények papírgalacsinokkal lődözték egymást vele harcias játékokban – s lám, most is jó szolgálatot tett: Évike így próbált csatlakozni a

kint játszó társasághoz. Ő szegény a zárt ajtó mögül nem tudhatta, mikor ért véget a játék...

Aztán nagy sokára a kislány és a fekete szemű siheder is kikászálódott a szekrényből. Adigra már a dinnyemag-lövedékek is mind elfogytak: ott heverték szerteszét célt tévesztetten a folyosó gyér neonárjában. A kislány visszazökkent a valós időbe. Sietnie kell, gondolta, hiszen kereshetik már a szülei. A piros kombiné kissé összegyűrődött, de ő egyáltalán nem bánta.

– És te várni fogsz rám? – kérdezte a fiú.

A kislány nem válaszolt, tekintetét végig fogva tartotta a szépfiú tekintete – aztán egyetlen szó nélkül sarkon fordult, és elindult megkeresni elrejtett papucsát, majd hazafelé csattogott benne az aznap este túlon túl hosszúnak tetsző folyosón. De még felnőttként is gyakorta gondolt csillagszemű lovagjára az egykori rozoga vasszekrényből – hiába, hogy soha többé nem találkoztak szemtől szembe...

BOGA JÚLIA
NYÁRKÖR

A nap fent forog
az ég tetején,
s fény alácsorog
a föld peremén.

Leghosszabb nappal:
tücsökciripelés,
tűzkarikázás,
csillagszökellés.

Medárd betoppan,
kannát felborít,
virág fürdik hosszan
s hús esős csalit.

TÓTH ÁGNES
ÁLOM-BÁLON

Tóban álltam derékig,
lábam leért fenékig,
fejem felért az égig.

Holdsugárban lubickoltam,
csillaglánynak udvaroltam,
ajakáról csókot loptam.

Fényfonálon lengedeztünk,
felhők hátán kergetőztünk,
tónak tükrén keringőztünk.

Ezer tücsök ült a gáton,
hogy csak nekünk muzsikáljon
ezen a szép álom-bálon.

NAGYÁLMOS ILDIKÓ
HAJÓRINGATÓ

Ring a vízen egy hajó,
ringatja a vízmanó,
ide-oda himbálja,
ahogy kedve diktálja.

Játszaddozz csak, hogyha jó,
ekképp szól a kis hajó,
lipinkázni, palintázni –
nincs is különb altató.

Lebeg, inog, imbolyog,
álmos szemmel hunyorog,
elszunnyad a kis hajó,
álmát vigyázza a tó.

CSEH KATALIN versei
PAPÍRHAJÓ

Idefigyelj, hahó, hahó,
most indul a papírhajó!
Utasai vágyak, álmok.
Kikötőkben pompás szállók
várják őket, elhíheted,
s a papírhajó-személyzetet.

Álmok és vágyak pihennek,
reggel már frissen ébrednek,
papírhajóra függén szállnak,
napestig vígan hajókéznak.
– Kikötünk nyugalmas Csönd partján –,
szól a papírhajóskapitány.

NYÁRI ESŐ

Látod, lóg az eső lába,
készülődik felleg-bálba.

Langyos eső szítál, perreg,
ezüstöznek a vízcseppek.

Eső zuhog, ömlik, szakad,
ki-ki fedezékbe szalad.

Dől az eső fűre, fára,
hull a szomjazó virágra.

Zápor paskolja a nyárfát:
mossa ünneplő ruháját.

BERTÓTI JOHANNA
HAJÓ

A hajó összeköt
kontinenseket,

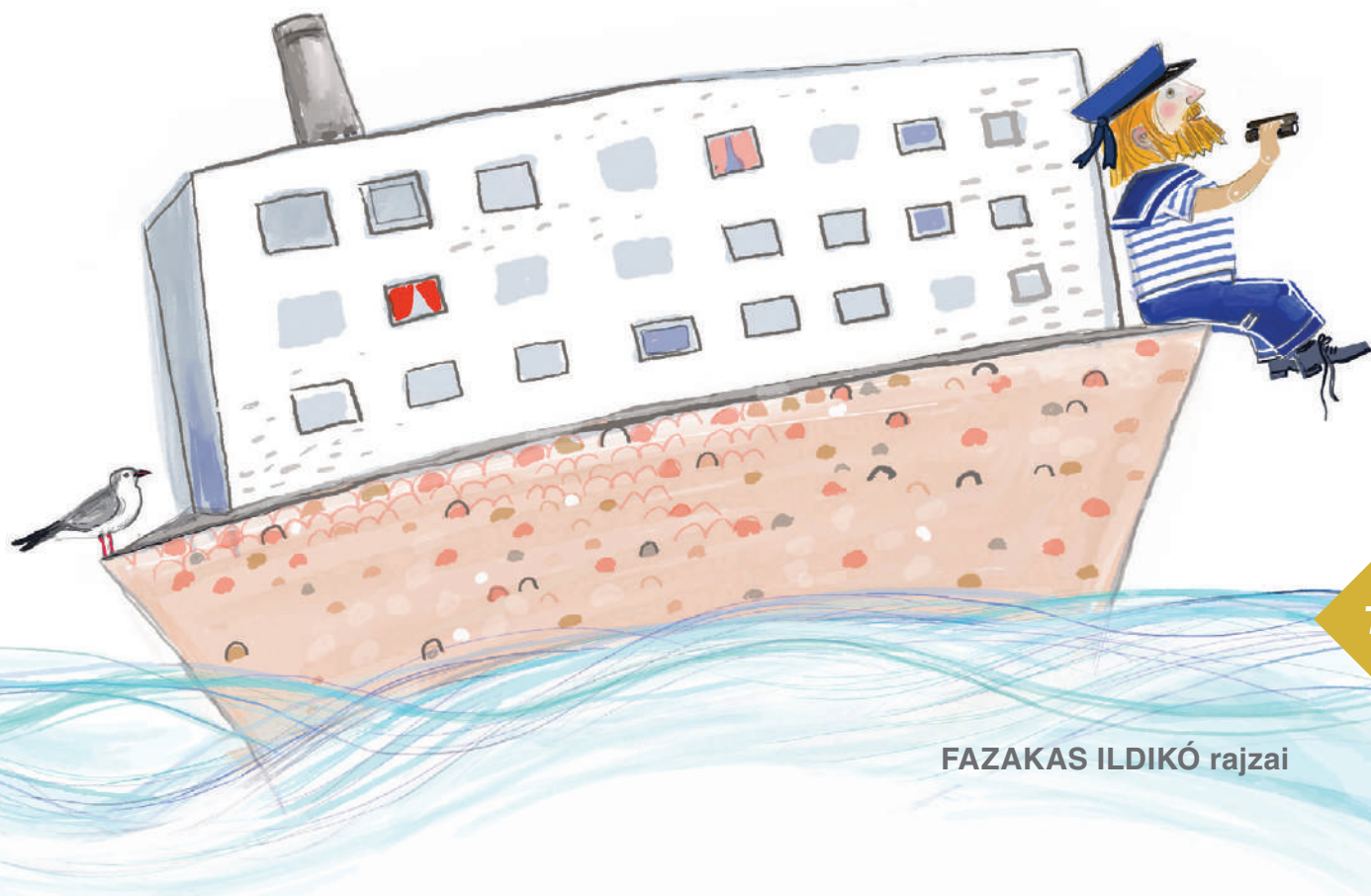
Vad óceánokon
a hajó szelíd,

A hajó mozgó ház,
ideiglenes,

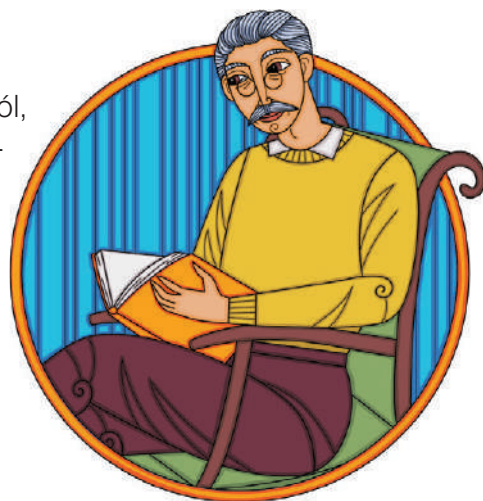
alatta dühöngnek
szilaj tengerek.

szélbe kapaszkodva
messzire repít.

aki benne lakik,
messzeségbe les.

MESEK A ZÖLD FOTELBŐL. Hallottatok Öcsiről, Krisztinkáról, Vilikéről vagy Vilmos atyáról? Talákoztatok-e Szikra Ferkóval, Győzelmes Gábriellel? Róluk egy zöld fotelben ülve mesélt nagy kedvvel Méhes György író. Szerzőinket arra kértük, az ő szellemében írjanak új történeteket mindannyiunk örömére!

SZÓCS MARGIT

A TŰZVÖLGYI REZERVÁTUM

A rémálomtól a rémhírekig

A Földet a Holddal egy 384 400 kilométeres kötélt kötötte össze. Ezen sétált Gábiel a Hold felé. Kezében egy hosszú rúddal egyensúlyozott. Úgy tűnt, mintha időtlen idők óta járná az utat. A csillagközi űr néma volt, mint a tengerek mélye. Az apja egyszer azt mesélte, hogy a világűr azért csendes, mert nincs benne levegő, semmi, amiben terjedhetne a hang. Ha az Űrben levegő volna, Naprendszer-szerte hallani lehetne a Nap zenebonáját. De az emberi fül megsüketülne az óriási hangerőtől.

Gábielben megfagyott a vér: lehet, hogy már meg is süketült? Mert levegő vagy oxigénpalack nélkül nem sétálhatna a Föld és a Hold között. És ha van, mit belélegezni, akkor a csillagok hangorkánja is hallatszik. Próbaként felkiáltott, de csak némán tátogott, mint egy hal. A réműlettől megingott és belezuhant a feneketlen ürességbe.

– Ébredj, fiacskám! Úgy vergődös, mint egy partra vetett hal – szólt anyja a távolból.

Anyja az ágya mellett állt, egy pohár vízzel a kezében. Hosszú, fehér ruhájában tündérnek hatott a reggeli fényben.

– Idd meg ezt, kincsem, ettől magadhoz térsz – mondta. Szemüveglencséje két fekete lyukként sötétlett.

Gábiel feltápászkodott. Szeme vibrált, teste remegett. Felhajtotta a vizet, és elindult, hogy

kihúzza telefonját a töltőből, és zenét keressen az interneten.

– Mit álmotál? – kérdezte az anyja.

– Egyedül voltam, Nyuci – felelt Gábiel. – Senki nem volt, akire számíthattam volna.

– Nekem álmomban sem volt merszem a világűrbe sétálni. Apádra ütsz. Ő is a fellegekben járt folyton. Szegény Marcellem! Ha nem iratkozik pilóta-tanfolyamra, még mindig élne...

Gábiel apja három éve halt meg. A pilótavizsga közben. Azóta sem derült ki, miért zuhant le a sportrepülő.

Gábiel anyja, Zita vakon született. Ez nem akadályozta abban, hogy teljes értékű életet éljen. Bátor volt és derűs. Vakvezető kutyájával, Kokóval nagyokat sétált a városi parkban. Tizenöt évvel ezelőtt ott találkozott Gábiel apjával, aki azonnal beleszeretett. Nemcsak szépségéről volt híres, hanem humoráról és rendkívüli memóriájáról is. Amit egyszer hallott, azonnal megjegyezte. Nemcsak hűen mesélt, hanem a környezeti hangokat, zörejeket is megjegyezte, akár egy hangrögzítő.

Gábielnek nagyon hiányzott az apja. Ezért időnként csendes helyet keresett, és újrapörgette valamelyik múltbeli beszélgetésüket. Néha képzeletben továbbszőtte a beszélgetést. Ily módon sikerült kicselezni az időt, a múltat a jelenbe költöztetni.

Anyja csendesen sírdogált.

– Gyere, Nyuci, megmutatom neked Afrikát – mondta Gábriel, és megfogta anyja jobb kezét, hogy a tenyerébe rajzolja a kontinens körvonalait.

Anya arcán elapadtak a könnyek. Amikor elkészült a rajz, felmondta a leckét: ő is lerajzolta a térképet fia tenyerébe.

– Majdnem tökéletes – ismerte el Gábriel –, csak egy kicsit nagyobb a bal oldalán a dudor.

– Melyik a kedvenc színed? – kérdezte Anya.

– Nyáron a zöld, télen a kék.

– Mesélj a zöldről – kérte Anya.

– Tudod, hogy a zöld a fű, a falevelek színe – kezdett bele a fiú. – De gondolj a spenót, a brokkoli, a saláta ízére.

Anya szemöldöke összerándult az összpontosítástól.

– Megvan. A zöld friss és üdítő. Biztosan a szemnek is.

A színjátéknak a csengő bim-bam-ja vetett véget. Gábriel ajtót nyitott. Dóri, a nagynénje érkezett, tele szatyrokkal. Nagydarab volt és

harsány, be nem állt a szája. Ő segített bevásárolni és takarítani.

– Hogy telik a vakáció, fiatalúr? Időmilliomos lettél, járhatnál velem uszodába. A házi orvosom szerint sürgősen le kellene adnom legalább tíz kilót – harsogta.

– Nem lehet. Elutazom. A barátaim meghívtak a Tűzvölgybe – mondta Gábriel.

– Hát az bizony kalandosabb, mint egy városi banyaúsztató – mondta Dóri, és letette a szatyrokat. – Képzeljétek, mit hallottam a szomszédék Matyijától. Egy internetbetyár meghekkelte a Génkutató Intézet központi szerverét. Kiderült, hogy mesterséges úton, klónozással sárkányokat hoznak létre. Mit szóltok hozzá, hova jutottunk? Már csak ez hiányzott... – sópánkodott a nagynéni, de Anya leállította:

– Megáll az eszem, Dóri! Hogy tudod bevenni ezt a sületlenséget?

(Folytatjuk)

VASS JÓZSEF rajzai

A KAGYLÓ, A HAL ÉS A BÉKA

Sosem nyaraltam még tengerparton. Hallottam a Fekete-tengerről, de eddig csak képeket láttam róla. Kíváncsi voltam, hogy a valóságban milyen a tenger. Alig vártam, hogy lássam már, amikor apával, anyával és Teóval megérkeztünk a partra.

Persze kiderült, hogy a tenger nem is fekete. A halak sem voltak igazi halak itt a tengeren. Legalábbis azok, amelyeket láthattam. Első nap csak apa tányérján láttam egy nagy sügért, de az nem számít, mert nem a tengerben volt. Aztán apró halacskákat láttam. Nehéz volt eldönteni, hogy porontyok-e vagy halak. Este szép naplemente volt, sétáltam kicsit a parton. Találtam egy nagy, fekete kagylót. Feketeségében különösen csillogott. Kezembe vettem, és félig viccből, félig komolyan megkérdeztem tőle:

– Miért fekete a tenger?

Alig lepődtem meg azon, hogy válaszolt. Amit mondott, az váratlanabb volt.

– Eugénia, gyermekem, hát a kagylók miatt. Egyes kagylók gyöngyöt hordoznak magukban. Éppen a legboldogtalanabb kagylók. A kagylóknak szenvedéssel jár, amíg bennük megformálódik az igazgyöngy. Valamikor régen annyian voltunk, hogy foltokban sötét, szinte fekete volt a tenger.

– Ezért nevezték Fekete-tengernek?

– Nem. Akkoriban még nem léteztek emberek, az elnevezés későbbi. A gyöngyöt rejtő kagylók nagyon szenvedtek. Egyszer egy nagy fekete kagyló megelégtelt a néma szenvedést. Kiengedte magából az egészet, fekete anyag formájában. Annyira sötét volt ez az anyag, mint amilyen fájdalmas a szenvedés. Más kagylók is látták, ahogy kiengedi. Ők is kieresztették magukból, ami felgyült, és teljesen feketére festették a tengert. Azután megkönnyebbülve úsztak tovább, és a nevenincs tengernek az emberek nevet adtak. A gyöngyök szépek lettek, a kagylók megkönnyebbültek, a tenger nevet kapott.

Másnap apával és Teóval hajókázásra mentünk. A nyugodt tengeren hal ugrott fel a vízből. Pár pillanattal láttam a levegőben. Aztán már a hajón volt. Nem kellett kérdezzem, rögtön mesélni kezdett.

– A halak miatt van. Réges-régen ebben a tengerben csak fekete halak voltak. A halászok azon töprengtek, melyik a legfeketebb hal. Kifogták már a legnagyobbat, a legfürgébbet, de a legfeketebb halat még keresték. Aztán egyszer a víz legmélyebb, legsötétebb, legfeketebb pontján megtalálta egy halász. Annyira mélyre kellett merülnie, hogy szinte semmit sem látott már. Mire a felszínre jött, egy csepp levegője sem maradt. Halásztársai azt hitték, megfulladt. Nagy sokára magához tért, bár az egész tengerfelszín kökényfeketének látta. Amikor már eszénél volt, akkor is. Az első szava az volt, hogy ez a sötét tenger neki adta a legfeketebb halat. A megpróbáltatás feketére festette a ten-

EGYED EMESE PARTOK

Fények elhalványulása,
harsány hangok halkulása,
csöndvizek fodrozódása:
álomhajó ringatása.

Hallgatásba burkolóztam,
álomból kibontakoztam,
s ott, ahol a part szakad:
elkurjantom magamat!

gert, mondta később. Így aztán rajta maradt az elnevezés a tengeren.

Elmeséltem a történetet Teónak, de nem hitte el. Az utolsó napon felkapaszkodhattam a hajóroncsra, amelyiket addig csak a távolból nézegethettem. A roncsra fekete béka ugrott a rozsdás padlóra. Megkérdeztem tőle, miért fekete a tenger.

A béka párat brekegett, majd mesélni kezdett.

– A békák miatt ilyen – mondta. – Nagyon régen volt egy szuper hajó. Olyan volt, Eugénia – mondta a béka –, hogy nem is tudod elképzelni. Mi, akik a hajón éltünk, a legszebb, legszuperebb emberek voltunk. Jól szórakoztunk, és arra törekedtünk, hogy minél jobban érezzük magunkat. Ez mind szép és jó, mondta egyszer valaki, csak túlzásba ne vigyétek, még békává változtok. És amikor azt hittük, hogy a legjobb

ban megy a sorunk, és a legjobban érezzük magunkat, akkor elsötétült, elfeketült a tenger, és fekete békává változtunk. Nem tudjuk, mi idézte elő, de megtörtént. Azóta is olyan feketének látjuk a tengert, mint azon a napon. Az emberek talán hallottak erről, azért nevezik őket így. Most meg várjuk, hogy visszaváltozzunk. Talán a kagylók, ha kiengedik magukból újra azt a feketeséget, vagy a halász, ha mesél még nagy kalandjáról, akkor visszaváltozhatunk, talán nekünk is olyan mélyre kell kerülnünk, mint neki.

Volt még sok kaland, de arról máskor mesélek. Ez a három történet választ adott nekem a tenger nevének kérdésére. Teó megkérdezte, milyen volt a nyaralás. Nem tudtam, hogyan válaszoljak, mert egyszerre jutott eszembe a béka, a hal és a kagyló története.

KÓSZABÓRSA TANODÁJA – NYELVEK, KULTÚRÁK

HORVÁTORSZÁG

Dobar dan!
= Jó napot!
Bok! = Szia

Horvátország Szlovéniával, Magyarországgal, Szerbiával, Bosznia-Hercegovinával és Montenegróval határos. Négymillióan lakják. Partvonala 1778 km, 1185 szigetéből 66-on laknak. Krka nagy, Hvar napos, Galešnjak szivalakú. A Száva a leghosszabb folyó. Itt kanyarog a Duna, Dráva, Kulpa, Mura és Neretva. Az országot a Dinári-hegység osztja ketté. A boszniai határ közelében 1831 méteres a Dinara csúcs. Innen ered a Cetina folyó, ahol 150 m magasból 100 m hosszú drótkötélpályán csúszhatunk át a sziklás part egyik oldaláról a másikra.

A közelben nemzeti és természetvédelmi parkokban bolyongunk. A Krka-folyó területén nyáron elapadnak a vízesések, a Plitvicei-tavaknál nem, egymáshoz kötik a tavakat.

Az ország területének harmada erdő, ahol őz, medve, farkas, vaddisznó, őspocok, barlangi vakgöte, fakó keselyű, siketfajd, békászósas él. Az 5 grammnyi tüzesfejű királyka a legapróbb madár e tájon. A tengeren csuka, rák, tintahal, osztriga akad a hálóba.

A delfinek, tengeriteknősök ritkák. Csikóhalat is alig látni, mert a bűvárok nem értik, hogy élőlény és nem emléktárgy. Az altalajból kőolajat, földgázt, illetve nukleáris energiát termelnek. A szarvasgomba, nőszirm, narancs, olívaolaj, szőlő, levendula is horvát kincs. Két éve euróra cserélt pénzerméiken, a kunán és lipán tonhal, csalogány, medve, olíva, dohány, kocsányostölgy, szőlő és kukorica szerepelt.

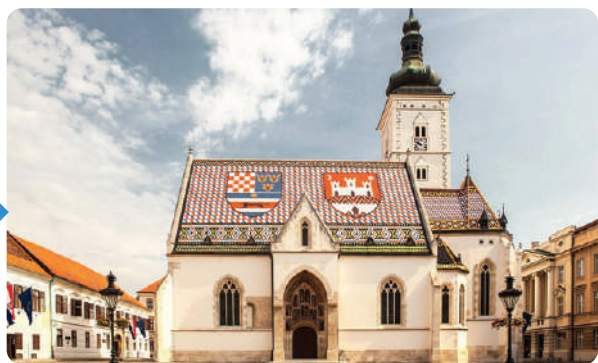

kuna = nyest / lipa = hársfa

Rijeka, régi nevén Fiume, fontos kikötőváros, halpiacán titkos receptekről hallunk. Abbázia (ma Opatija), a régi császári fürdőhely, Lungomare sétányán Sissi királyné nyomdokaiba lépünk. Napozunk az Adriai-tenger partján, egyik szigetén le is horgonyzunk. Horvátországot a római birodalom bukása után 1102-től

1918-ig Magyarországgal közös történelem köti össze, majd Jugoszlávia része, és az 1990-es évek háborúja után független. Varaždin (Varasd) és Nin után ma Zágráb a főváros. Középkori Felsővárosában, a Szent Márk-templom színes tetőcserepein címereken és szentek szimbólumain akad meg a szemünk. Elsétálunk a Horvát Nemzeti Színház előtt. A rövid síkúvasúton kapaszkodunk a Felsővárosba, a „Gornji Grad”-ba. A Bundek parkban fagyizunk, a Backo makettmúzeumban a város hangulatát érezzük.

Hum városát 17-23-an lakják. Krk szigetén, Vrbnikban található a világ legszűkebb utcája, a 40 cm széles Klančić. Pula római kori amfiteátrumának négy oldaltornya és Splitben Diocletianus császár palotája ma is áll. Dubrovnik Velence riválisa volt, ma előzőnlötték a turisták. Moreška kardtáncot, Sinjben lovagi tornát bámulunk. A šibeniki gyermekfesztiválon a vásárok és lovak világába csöppenünk, este szonokat hallgatunk. Kalapot próbálunk, Susak szigetén rövidszoknyás népviseletbe bújunk. Megkeressük a horvát Roxfortot, a Gorski kotari Stara Sušicát, és követjük a Frangepánok 17 kastélyhoz és várhoz vezető útját. Zadarban megcsodáljuk az orgonát, melyet a tenger hullámai hajtanak. Szájtátva olvassuk, hogy a Dugi-sziget világítótornya építéskor 100 000 tojást keverték a mézshabarcsba.

Pagon sószüret után sajtot kóstolunk. Krémes fekete rizottót, meggyes rétest vagy tejből, tojásból, karamellből készült rozstót eszünk. Horvát krávátlit, azaz nyakkendőt kötünk, melynek október 18-i ünnepén még a szobrok, épületek nyakát is azzal díszítik. Isztriai kopóval vagy dalmátkutyával sétálunk. Este Maglit-lámpa fényénél horvátfoci, kosár, tenisz, vízilabda, evező, vitorlázó bajnokok neveit, vagy gyakori családneveket böngészünk.

Novak = új ember
Pavić = pásztor
Kovač = kovács

Horvátországon kívül Bosznia-Hercegovina, Szerbia hivatalos nyelve a horvát. Hasonlít a szerbhez, bosnyákhoz, mégsem értik meg egymást, ha matematikáról, biológiáról, jogról vagy éppen a főzésről beszélgetnek.

Latin betűkkel írnak. 27 egybetűs hang mellett az nj, lj, dž hangok kétbetűsek.

Č = cs Ć = ty Đ = gy Š = s
 Ž = zs

Segítség! = Upomoć!

Köszönöm = Hvala

Mennyibe kerül? = Koliko košta?

Leghosszabb szó:

prijestolonasljednikovica = trónörökös

Egy horvát szöveget nagyon könnyű elolvasni, de a hangsúly néha teljesen megváltoztathatja a szó jelentését:

Gore gore gore gore = A hegyek rosszabban égnék a csúcsukon.

S hogy tudjuk, hol a fejünk, megjegyezzük a közmondást!

Ide kao muha bez glave = Úgy sétálgat, mint egy fejnélküli légy, vagyis zavarodottan cselekszik.

Amikor összeér a nap, a tenger és a délutáni hőség, eljön a *fjaka ideje*. Ez a spanyolok *sziesztája*, az olaszok *pisolinoja*. Kezünkben a *Dikicsinas viszontagságai*, az agyagmadár mondája, a vidám szabók vagy a kis pék története, netán a kétnyelvű, magyar-horvát tündérmese-gyűjtemény. Ha megunjuk az olvasást, dalmátkutyás filmet nézünk, vagy társasozva Marco Polóval világkereskedői útra indulunk. Aztán felkiáltunk: hurrá, nyaralunk!

Melyik horvát sziget a „fekete Korfu”, miért? Írjátok meg nekünk, és azt is, hogy miről híres!

Összeállította: BERKI TÍMEA

Hogy mi is a barátság?
Elmesélem nektek:
móka, játék, kacagás,
közös program, vidámság.
De ha bánat nyomja lelked,
barátodban vigaszt lelsz.
Elmeséled a gondod,
s felvidít a barátod.

László Nóra, Gyulakuta

Dalold el nekem, kedves fülemüle,
igaz barátnak lenni nemes dolog-e?
Tudni szeretnéd, hogy mi a barátság titka?
Nagyi könyvében sok erről az irkafirka.
Türelem, alázat, szeretet, törődés,
gondoskodás és sok-sok odafigyelés.
S ha mindezt a lelked jóságával megfűszerezheted,
áldásként nyújt a Teremtő igaz baráti jobb kezét.

Kurta Hanna-Dorka, Gyulakuta

Bánatban és boldogságban
veled van a huncutságban.
Jóban-rosszban együtt,
s ezeket nevetjük.

Kint az utcán fogócskázunk,
szórakozunk, bújócskázunk,
biciklizünk, futkorászunk,
szeretettel együtt játszunk.

**Ceclan Emma, Szócs Tamás-
Áron, Király Ákos Kende**,
Gyulakuta

Ha szomorú vagy, ott leszek,
kezem nyújtom, segítek.
Nevetünk és jó a kedv,
a barát mindig veled lesz.
Ha bajban vagyok, itt vagy,
bátorítasz, biztatsz.
Soha nem hagysz cserben,
ezért bízom benned.

Hegyi Kevin, Gyulakuta

Az igaz barát, ha kell, sír,
ha kell, nevet veled.
Ha bajba kerülsz,
mindig segít neked.
A suliban is együtt játszunk,
örvendünk, hogy találkozzunk.
Csokit eszem, megkínálom,
megölelem jó barátom.

Nagy Kriszta, Gyulakuta

Barátságban lenni jó:
biciklizni, hegyet mászni,
versenyezni, mókázni,
patakászni, halat fogni,
futkorászni, labdázni.
Barátokkal motorozni,
este együtt vacsorázni.

Bodoni Bence, Gyulakuta

Elég legyen a bántásból,
a gyerekek ártásból!
Ezt mondtam anyának,
amikor mérges lett a törött vázára.

Györgylőrincz Botond, Lövete

Békében és egészségben
éljenek a gyerekek!
Védelmezzék, oltalmazzák
a szülők egy életen át!

Golicza Ádám, Lövete

Szabad nekünk játszani,
hiszen gyerekek vagyunk.
Nevetünk és szaladunk,
vidámságban most vagyunk.

Egyed Sára, Lövete

Jogom van játszani,
tanulni s fejlődni,
de mindenekelőtt
békében felnőni.

Szikszai Ábel, Lövete

A gyerekek joga van
családban élni,
meleg ételt enni.

A gyerekeknek joguk van tanulni,
ha elfáradtak, egy jót aludni, pihenni.

Sata Ágota, Lövete

Joga van a gyerekek iskolába járni,
tanulni és szót fogadni.
Játékhoz és szabadsághoz,
no meg egy jó vakációhoz!

Orbán Adrienn, Lövete

Figyeljete, emberek!
Ne kösd le a gyermeket!
Hagyd szaladni, játszani,
barátokkal focizni.

György Mózses, Lövete

Azt akarom, gyors lehessek,
A csigáknál gyorsabban repesszek.
Nem is csigák, inkább nyulak,
bár a rókák jobban futnak.

Bárcsak inkább ló lehetnék,
vagy náluk gyorsabbak a medvék?
Lennék tigris, strucc vagy gepárd,
Enyém lenne az egész világ.

Felébredt a lajhárgyerek:
– Mért álmodok ily rémeket?
Minden, mi kell, itt van a fán.
Visszafekszem, s alszom tovább.

Petyár Emma

*A nagyváradi
Szacsvey Imre Iskola
IV. B osztályosainak
állatos versei*

A csiga a házában tekereg,
s szemével kifelé nézeget.
A salátalevelet szereti,
de az almahéjat is megeszi.

A barátai hívogatják,
a főúton átcsalogatják.
Tél előtt még odaérne,
ha időben lelépne.

Ám az autók nagyon gyorsak,
Nyolcvanhéttel száguldoznak.
Kicsi csigánk szíve dobog,
futtában a haja lobog.

Izgalmának nincs még vége,
fény csillan a sötétségbe.
Úgy gondolja, autó fénye,
belehúz hát csigánk, félve.

Napsugár az, nem autó,
könnyebbül meg csiga Jankó.
Ekkor lépett épp a fűre,
csigacsapat örömére!
Csép Nóra

Volt egyszer egy okos kecske,
egész nap a könyvet leste.
Nem álmodott káposztáról,
csak a híres Nobel-díjról.

Faluszéli házikóban
gondolkodott egyfolytában:
ilyen képlet, olyan képlet,
e egyenlő emcénégyzet.

Patalistán első helyen:
találmánya híres legyen,
ugyanakkor hasznos legyen,
másokon is segíthessen.

Szomszédjában élt egy kislány,
nem látott valami tisztán.
Míg a kecskénk ábrándozott,
édesanyja rimánkodott:

– Ó, te drága, okos kecske,
a lányomon segíthetsz-e?
– Éppenséggel, kedvesem,
akár meg is tehetem!

Hirtelen jött a nagy ötlet:
orra tehető szerkezet,
mellyel a lány jobban lát,
s nem törí ki a nyakát!

Még aznap el is készült
drótból és egy pár lencséből.
Este éjjeliszekrényére tette,
s lefeküdt megelégedve.

Ám a kecskénk nemcsak okos,
feledékeny is, az biztos!
Reggel aztán felébredve
lexikonját reá tette.

A találmánynak így lett vége,
kecskénknek is elment kedve,
nem fog többé okoskodni,
visszavonul füvet rágni.

Szomor Hanna

Dobos Mátyás, kolozsvári olvasónk
rajzának felhasználásával készült

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK

A DANIEL CSALÁD KASTÉLYAI

A Danielek ősei székely csapatkapitányok, fejedelmek barátai. Bethlen Gábor Daniel Mihályt Háromszék főkirálybírójává nevezi ki, a török Portára küldi, és végrendeletében aranyat, nyeret, lószerszámot és 16 házbirtokot hagy neki. Saját címerét is „megfelezi”, így az iktári Bethlenek két hattyújából egyik a Danielek jelvényeire is rákerül.

A Daniel család ősi fészke, a vargyasi kastély Erdővidék egyik leglátványosabb műemléke. Zömök kőkerítés mellett lépünk be kapuján. Miután 1579-ben leég a családi udvarház, ács- és asztalosmesterek érkeznek. Leszármazottaik a híres bútorfestő Sütő család. Ők építik a kastély tetőszerkezetét. Faragott kötőeredékek, címer és feliratok kerülnek fel, nem eredeti helyükre, mert az épületet sokszor átalakítják. A déli oldalon reneszánsz faragványos homlokzat. Ott épül 1723-ban, Daniel István idején, az árka-

tornác, a loggia. A híres írástudó erős kézzel vezeti Bardócz-széket, mondás is születik róla: Isten az égben, Mária Terézia Bécsben és Daniel István a székben. Ezüstlapra domborított halotti címerét Székelyudvarhelyen páncélszekrényben védik. Lánya, a művelt Daniel Polixéna Wesselényi István felesége. Fiuk, Wesselényi Mihály ezért jár a vargyasi kastélyban.

1797-ben Daniel Elek négy emeleti és négy földszinti szobával toldja meg a kastélyt, barokkos manzárdtetővel fűdi, háromkaréjos oromfallal díszíti. Brassóból cserepet, Gelencéről deszkát hozat. Daniel Gábor, Udvarhely vármegye főispánja, az Unitárius Egyház főgondnoka 1853-ban a főépülethez klasszicizáló épületrészt, odavezető folyosót csatol. Daniel Ferenc 1920 körül a délnyugati részen kör alakú sarokbástyát told a kastélyhoz.

Hatalmas tölgyfák, juharok, kőris, japánakác, hársfasétány, cifra lugasok és virágoskert díszítik ekkor a parkot, melyet a Vargyas pataka választ el a kicsi erdőtől. 1937-ben Keöpeczi Sebestyén József címerfestő tervei alapján a palotaszárny keleti részéhez új épületrészt, az udvar felőlihez neoreneszánsz tornácot toldanak, így nyeri el a kastély mai formáját. A szalon sarkában vasember, vagyis páncélzat, zongora, a falakon fegyverek, könyvszekrények, családi képek. Az udvaron olaszteleki régi felirattal cicomázott kútház. Malom, csűr, gabonás és istálló veszi körül.

A Daniel család kevés ideig élvezi mindezt. 1949-ben az állam elveszi tőlük, könyvtárukat és levéltárukat megsemmisíti. A bútorok közül egy falba beépített téka marad meg a vadászteremben és egyik szobában a parketta. A mezőgazdasági szövetkezet költözik be, juhokat tartanak itt, napszámosok lakják. 1980 és 1984 között a műemléképületet megmentik a pusztulástól. A néptanács, a polgármesteri hivatal székhelye. Daniel Ferenc gyermekei visszakapják a kastélyt, a birtokot, az erdőt, majd 2005-ben eladják.

▶ Éppen felújítják, így egyelőre virtuálisan látogatható!

A család olasztelevi ága és birtoka osztozkodás után jön létre 1642-ben. Az itteni kastélyban grófnak érezhetjük magunk. Régi cserefa deszkák alakulnak modern bútorrá benne. A főúti homlokzaton észrevevesszük a nyílveszszővel átlótt nyakú hattyút, és eszünkbe jut, hogy Bethlen Gábor fejedelem sokszor üdült itt nyáron, és vadászott télen. Daniel Anna 1946-ban adja el a kastélyt két helyi családnak, akiktől az állam elveszi.

Magtár és raktár 1989-ig, amikor visszaszerzik, és a mostani tulajdonosok kastélyszállójukban élményt kínálnak. Az épület egyszerű, nyolc szobájában pedig a történelemmel találkozunk. Néhol átlátszó a padló, és alatta cseréptöredékek, fargott kövek emlékeztetnek a múltra. A Konstantinápoly-szobában falfestmény mesél. A Kapubehajtó szoba a lovaskocsikat fogadó kapusra emlékeztet. A Hattyús lakosztály szerelmesek pihenőhelye. A Titkok kamráját a felújításkor találják meg egy fal elbontásakor.

▶ Az erdővidéki lakban vakolatlan kőfalak és gerendák fogadnak. Az olasztelevi szállás rusztikus, Daniel Mihály gróf szobája és Haller Judit grófné szobája hangulatos. Keressétek fel!

▲▲▲▲▲
Miről mesél az olasztelevi Konstantinápoly-szoba falfestménye?

Nagydíjasainkról a 24. oldalon olvashatsz.

**Összeállította: BERKI TÍMEA
 Illusztráció: STARMÜLLER BORÓKA**

◆ HÁZBAN, HÁZ KÖRÜL JÚNIUS, SZENT IVÁN HAVA

DIMÉNY-HASZMANN ORSOLYA rovata

MS mester: Vizitáció (Mária látogatása Erzsébetnél), 1506, a selmecebányai oltár egyik szárnyképe

8-án, Medárd napján jeles időjárásjósló napot jegyeznek a régi kalendáriumok. Ha ekkor eső esik, negyven esős nap következik. Ez fordítva is érvényes volt: eső hiányában szárazságot jósoltak az elkövetkező negyven napra. Június 10-e, Margit napja sok helyen a retek-, káposzta-, lenvetés ideje volt, és tyúkültetésre is alkalmasnak találták. Ez gyakran esős nap volt. Június 13-a a ferences szerzetes Pádúai Szent Antal napja, a szobra elé helyezett persely a szegényeket hivatott segíteni. A néphagyományban ez férjjeső nap volt. Úgy tartották, hogy az aznap kenyéren és vízen böjtölő lány éjfélkor meglátja a jövőbelijét.

Június 24-e Szent Iván napja, a nyári napforduló ünnepe, a szertartásos tűzgyújtás napja. Az ekkor gyújtott tűz véd a köd, a jégeső ellen, és elősegíti a jó termést. A szokásnak egészség- és szerelemvarázsló célja is volt. Június 29-e Szent Péter és Szent Pál vértanú apostolok emléknapja. Szent Péter a halászok védőszentje. A magyar nyelvterületen úgy vélték, hogy a búza töve e napon megszakad, ezután lehet aratni. Sok helyen azonban az aratás kezdete július másodikához, Sarlós Boldogasszony napjához kapcsolódott. E napon az áldott állapotban lévő Szűz Mária meglátogatta (vizitáció) rokonát, Erzsébetet, Keresztelő Szent János majdani édesanyját.

Aratáskor levágják, betakarítják a beért gabonát, búzát, árpát. Ezt már a vadászgyűjtőgető ősember is művelte. Hosszú ideig a gabonát sarlóval vágják. A XV. században Németalföldön terjedt el a kaszával való aratás. A század második felében már Magyarországon is használták a kaszát. Legkorábban a búzát kezdték kaszálni, legtovább a rozsot és a zabot aratták sarlóval. A rozsot különösen ott, ahol a zsúpszalmát sokféleképpen felhasználták, például házak fedésére.

Az aratáshoz sok hiedelem, szokás kapcsolódott. A munkát fohászkodással, imádsággal, kalapemeléssel kezdték. Néhol a föld szélén letérdeltek, keresztet vetettek, vagy aratás előtt az eszközöket a templom falához támasztották, és azokat a pap megszentelte. Egyes helyeken nagy jelentőséget tulajdonítottak az első kévének, az elsőnek learatott búzaszálaknak. Ebből a baromfinak adtak egészség- és termékenységvarázsló céllal. Betegségelhárító szerepe is volt: az arató a derekára kötötte, hogy az ne fájjon.

A legtöbb hiedelem az aratás végéhez kapcsolódott. Annak befejezése előtt egy kis gabonát lábon hagytak az égi madarak számára, és azért, hogy a következő esztendőben is jó termés legyen, a zivatar kárt ne tegyen a vetésben.

Az utolsó kévéből készült az aratókoszorú. Ezt többnyire a földesúrnak vagy a templomnak készítették. Az utolsó kalászból egy kis csomót mindenki hazavitt, és az őszi vetőmag közé vegyítette. Az aratás befejezésekor rendszerint aratóünnepet tartottak.

◆◆◆ Templomi aratókoszorú

SE SZERI, SE SZÁMA

Júniusi szómesénk kerekre zárja e tanév számolós történeteit. Tíz hónap alatt egytől tízig, százig, a **végtelenig** lépegetve **százzámra** gyűjtöttünk szólásokat, közmondásokat.

Tanév végi búcsúzóként lássunk néhány mennyiségre utaló, de a sokat vagy keveset csupán érzékeltető kifejezést. Ilyen mesénk címe is: a **se szeri, se száma** összevissza sokaságot jelent: se rendje (szere), se száma. Ez a szólás nyelvtörténeti drágakő: mint borostyánba zárt pillangót, őrzi az i-ző ragozást (szere helyett szeri), valamint **szer** szavunk eredeti **rend** jelentését: szeres, szertelen = rendes, rendetlen.

Töménytelen, temérdek – mondjuk a rengetegre, s nem is sejtjük, hogy ezekkel a szavakkal hősi történelmünket idézzük. Attila 700 000 fős hun seregének legnagyobb egysége a 10 000 főből álló **tömény** volt.

Számos, számtalan – alakjuk szerint ellentétes szavak, de ugyanazt jelentik: **sok**. Talán a számtalan azért mégis több. **Több a soknál** – mondjuk, ha valami rosszból elégünk van. **A jóból is megárt a sok. Sok kicsi sokra megy.**

SZÓLJ, SZÁM!

1. Kössétek össze a kifejezéseket azzal a mennyiséget kifejező szóval, amelyekkel a mesékben együtt szerepelnek:

tengernyi	éjszaka
két	kívánság
temérdek	fejű sárkány
huszonnégy	bors ökröcske
ezeregy	országokon túl
mint a rosta lika	katona
hetedhét	kincs
három	annyi gyermeke volt

3. Melyik közmondást rajzoltuk le? Mit jelent?
Sok lúd...

2. Magyarázzátok meg néhány szóban az alábbi számos szólásokat: **számon tart, számít rá, számba veszi, számon kéri, ez nem számít, beszámol valamiről, elszámol valamivel.**

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SOROLUNK KI!**

Nagydíjasainkról a 24. oldalon, az országos KAV-ra eljutott csapatokról és Nyelvőr-díjasainkról pedig itt olvashatsz:
<https://www.napsugar.ro/idei-nyelvor-dijak/>

A leghatalmasabb fegyver a gondolat és a szó.
(Babits Mihály)

Fényes csillagoknak milljom-ezérével – írja Arany János a *Toldiban*. Eleink a természetben éltek. Elég volt szétnézniük, és máris költői képekben fogalmazták meg a megszámlálhatatlanul sokat: **mint csillag az égen, mint fűszál a réten, mint homokszem, tengernyi, amennyi vízcsepp van a tenger medrében.**

Ez utóbbi a jelentéktelenül keveset is kifejezi: ez a segítség **csak csepp a tengerben.**

Egy jottányit sem halad, azaz semennyit. A szólás a mindössze egy vonásnyi görög **i** betűre, a jottára utal. A fikarc viszont ruhafoszlányt, szálacskát jelent, tehát a **fikarcnyi** is mérhetetlenül kevés. Keveset vagy picikét jelent a **mákszemnyi, borsószemnyi, babszem, szikra, szikoma, pöttöm, csöppnyi, csipetnyi, ujjbegynyi, hüvelyknyi** is. Ha pedig időről van szó: **szempillantásnyi, szemvillanásnyi, sóhajtságnyi.**

Most viszont nem sóhajtozunk, inkább azt mondjuk: egy **kacagásnyi** idő múlva itt a nagyvakáció, és **töménytelen** sok öröm, játék vár rátok. Boldog nyarat, nyelvőr vitézek!

SZÓ- MÓKA

– Milyen a nehezen átúszható tó?
– Fárasztó.

– Mit mond a tréfás bálna?
– Szóvicc-cet.

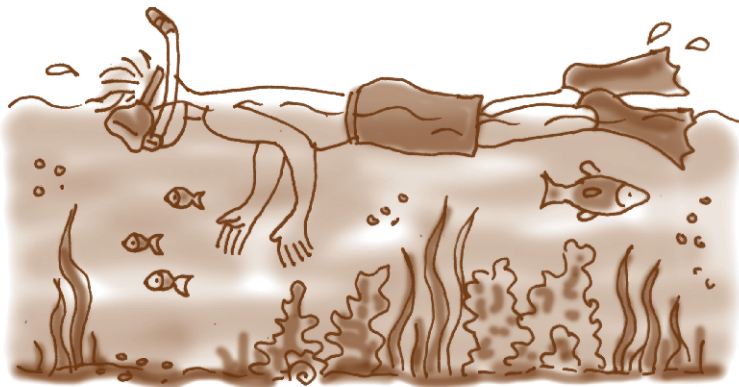
– Hogy köszönnek a balatoni hajósok?
– Jó szelet... a Balaton szelet!

◆ ILYEN A SPORT MERÜLÜNK!

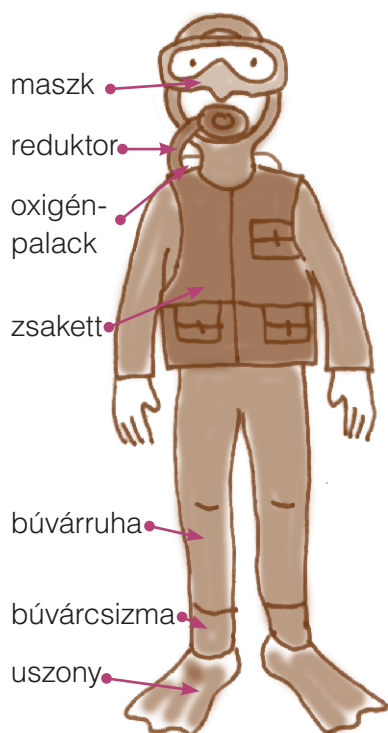
MÜLLER KATI rovata

Félünk a mélyvíztől, ugyanakkor semmit sem szeretünk jobban, mint a napsütötte vízparton pancsolni. Aki merült már az erre alkalmas helyeken, tudja, hogy a felszín alatti világ elbűvölő: fantasztikus növények, élőlények, színes korallokkal díszített tájak. Delfinek, ragyogó halcskák, teknőcök élnek ott a fövénybe süllyedt hajóroncsok között.

A merülés régebbi korokban sem volt ismeretlen. Hallottatok talán Búvár Kundról, Zotmund lovagról, I. András király katonájáról. A Képes Krónika szerint 1051-ben Pozsonynál a Duna vizébe merült, és a várost ostromló III. Henrik német-római császár hajóit megfúrta és elsüllyesztette.

A búvárkodást Jacques-Yves Cousteau (*Kusztó*) francia tengerkutató, felfedező, természetvédő tette népszerűvé. A múlt század hetvenes, nyolcvanas éveiben merüléseiről filmes dokumentumok készültek. A tenger alatti világról szóló könyvei magyarul is olvashatók: *A csend világa*, *Vízi barátaink*, *Kincskeresés a tenger mélyén*.

A víz nem ellenségünk. Ez a súlytalan lebegéssel, csenddel és nyugalommal is összeköthető közeg az élet forrása a Földön. Nem csoda hát, hogy a mélyvízi kincskereső túrák és a búvárturizmus korallnéző küldetései után a búvárkodás sport formájában is teret követelt. Ezzel számolt Sári, amikor búvártanfolyamra iratkozott be, és teljes felszerelést öltött magára.

A búvár sportoló szabad vízben vagy medencében szabad tüdősz vagy légzőpalackos technikával mélyre merül. Versenyezhet úszásban kis méretű palackkal vagy anélkül, versenyezhet gyorsaságban vagy abban, hogy ki képes egy lélegzettel nagyobb távot úszni. Ismert próba a mélymerülés, ahol a versenyzők kötél mentén ereszkednek egyre lennebb.

A szabadtüdősz merülés világrekordját Korok Fatima tartja. A magyar sportoló a Bahamákon 102 méteres mélységig merült. 1 perc 52 másodperc alatt jutott le 102 méterre, és közel 2 perc alatt ért vissza a felszínre, így 3 perc 47 másodpercet töltött a víz alatt egyetlen levegővétellel. Mi inkább a szelídebb sznorkellel próbálkozunk, amihez elég egy búvárszemüveg, búvárpipa és egy pár uszony. Gyuriról lehet példát venni!

HARMADIKOSOK, FIGYELEM!

A XIII. Napsugár Öttusa bajnokság helyi, megyei és regionális döntőinek versenyzői megtapasztalhatták, milyen a sport, milyen a Napsugár-közösség részesének lenni. Ősztől, az új tanévben is olvassátok figyelmesen a lap rovatait, tájékozódjatok versenyeinkről, és küldjétek be a megfajtaéseket!

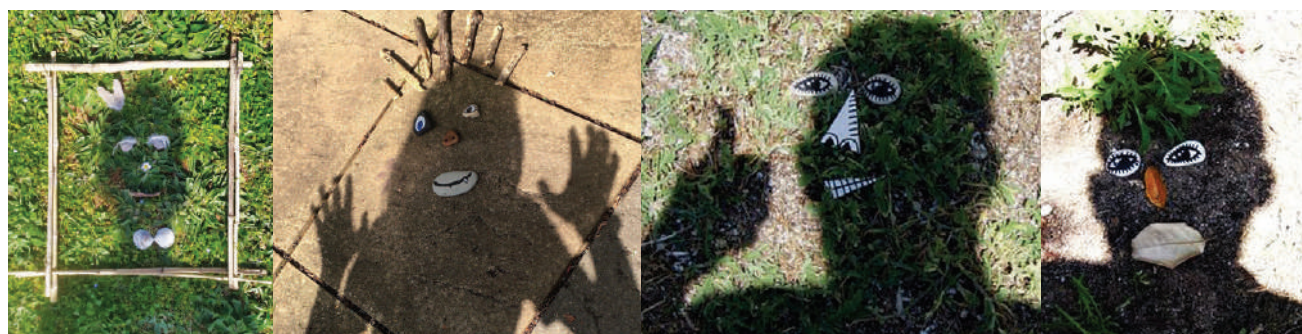
MASZAT MŰVÉSZ MŰHELYÉBEN FÉNY ÉS ÁRNYÉK

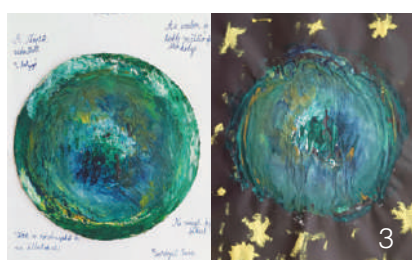
MASZAT MŰVÉSZ FELHÍVÁSA

A nagy meleg elől üljetek árnyékba. A rajzlapot úgy helyezték el, hogy rávetüljön a levelek, ágak, virágok, korlát vagy egy játék árnyképe. Mivel a fényrel együtt az árnykép is gyorsan változik, ceruzával rajzoljátok körbe a foltokat. Utána fessétek színesre, de akár egy színt is használhattok.

Készítsetek árnyék-önarcképet. Kavicsra, kartonra fessétek, rajzoljátok szemet, orrot, száját. Álljatok háttal a Napnak, hogy az árnyékotok a földre, fűre vetüljön. Helyezték el az arc elemeit. Ágakat, leveleket is használhattok, majd fényképezték le magatokat. Akár keretet is készíthettek a portré köré.

Válogatás az eddig beérkezett munkákból: Elekes Csilla tanítványai, Gyergyószentmiklós (1); Sólyom Andrea tanítványai, Zilah (2); Bíró Annamária tanítványai, Tekerőpatak (3).

NYERTESEINK: **HAVONTA**
a zetelaki III. B;
és a szilágynagyfalusi IV. B osztály.
Nagydíjasainkról a 24. oldalon olvashatsz. **DÍJAKAT**
Összeállította: BAK SÁRA **SORSOLUNK KI!**

TALÁLD KI!

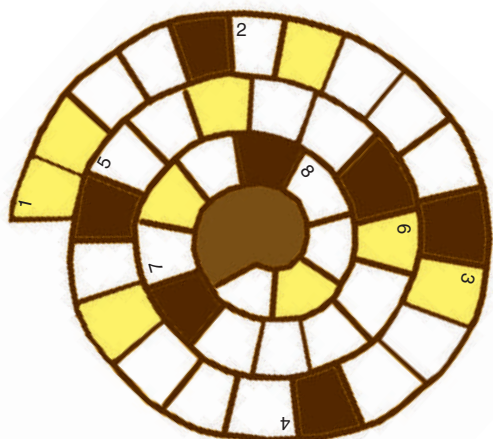
MÜLLER KATI rovata

A megfejtéseket a 24. oldalon találod.

Tűz és víz. Két júniusi jeles nap neve e havi két rejtvényünk megfejtése.

NEVESS VELEM!

1 A rajzos meghatározások alapján, csigavonalban haladva töltsd ki a rejtvényt, majd olvasd össze a sárga foltokra került betűket – ebből alakul ki a júniusi jeles nap neve.

1

2

3

4

5

6

7

8

A bűvár mobilon beszél a feleségével.

– Most le kell tennem, drágám – mondja –, hamarosan lemerülök.

– Tudtad, hogy Peti magában beszél, mikor egyedül van?

– Nem tudom, még sosem voltam vele, mikor egyedül volt.

Két egér figyel egy denevért. Megszólal az egyik:

– Ha nagy leszek, én is pilóta leszek!

– Híres énekes szeretnék lenni, mint az apám.

– Ő híres énekes?

– Nem, de ő is az szeretett volna lenni.

– Ezek a mai tükrök nem olyanok, mint a régiek – háborog nagyi. – Azokba még öröm volt belenézni.

A delfin olyan okos állat, hogy fogságban néhány óra alatt betanítja az embert, hogy a parton álljon, és halakat dobáljon neki.

2 Egészítsd ki a hárombetűs szavakat. A megfejtés a sárga oszlopban alakul ki.

1. Fohász
2. Sportruha
3. Nem oda
4. Épület
5. Szaglószer
6. Az államnak fizetjük

1	I		A
2	M		Z
3	I		E
4	H		Z
5	O		R
6	A		Ó

A sakkfeladványok megfejtései:

1. A szavak a megfelelő sorrendben: kezét, gyengébb játékos, gondolkodásban, mobiltelefont, megfognál, Ne, zavard, tanácsot, miközben, köszönd meg; **2.** 1943, B. Fischer, Amerikai E. Á., 3d; 1951, A. Karpov, Oroszország, 7f; 1963, G. Kaszparov, Azerbajdzsán, 4a; 1976, Polgár J., Magyarország, 1e; 1990, M. Carlsen, Norvégia, 2g; 1992, D. Liren, Kína, 5b; 2006, D. Gukesh, India, 6c;

3. Vb8+ Bxb8 2. Hc7#

REJTVÉNY- PÁLYÁZAT

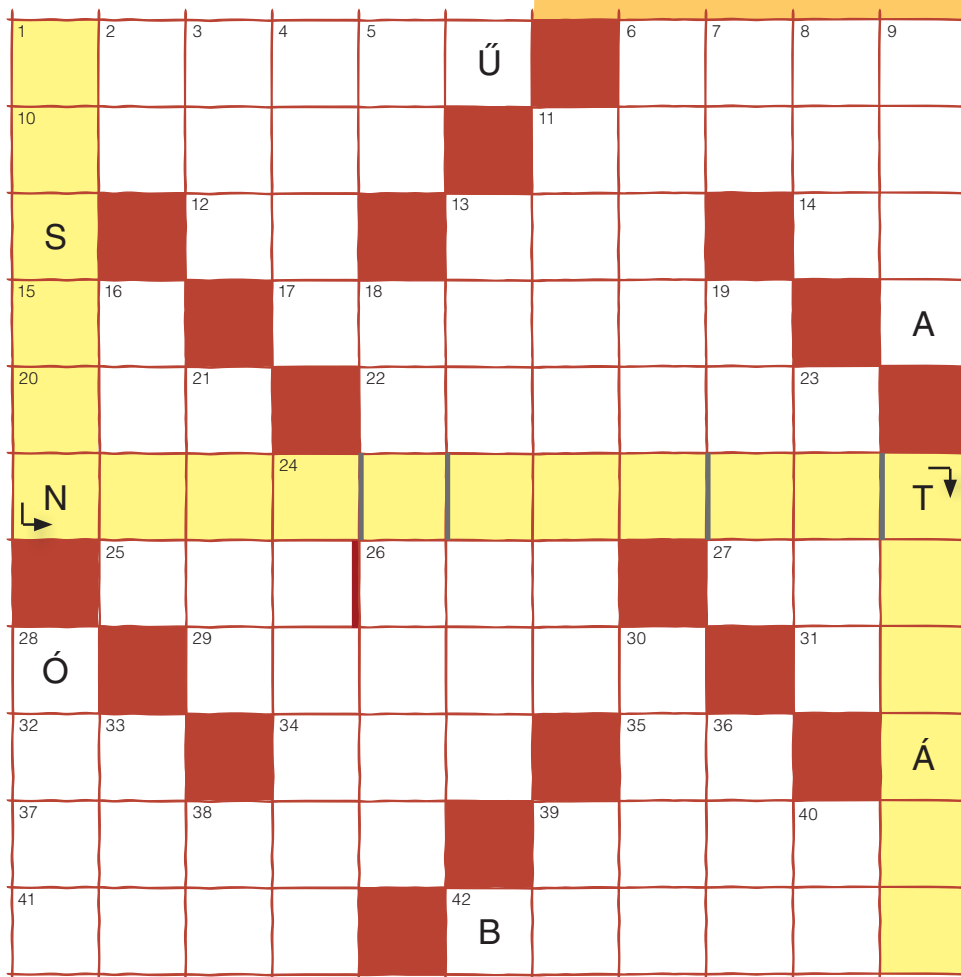
Mentovics Éva pedagógusnapra írt versének hiányzó sora a rejtvény megfejtése.

Fáradoztál sokat értünk,
volt öröm, és bánat.
Hálás szívvel nyújtjuk Neked
most e virágszálat.
Elsuttogja e kis virág
hajladozva Néked,
.....,
ezt a vidám évet.
László Ádám hímzése,
Csíkszentdomokos

VÍZSZINTES

1. Kellemetlen íz
6. Ritmus egység (ÜTEM)
10. Angliában a teázás időpontja
11. Nem drága
12. Siratni kezd!
13. Dísz
14. Azok a személyek
15. Zokogni kezd!
17. Középkori büntetőeszköz
20. Fiúnév
22. Történetet mondó
25. Becézett Attila
26. RÍD
27. Román oroszlán
29. Nedvszívó papír
31. László Dénes monogramja
32. Puskát használ
34. Műtős közepe!
35. Z!
37. Lopakodó
39. Zavaros, bonyodalmas helyzet
41. Rét
42. Bandukol

VAJNÁR ILONA rejtvénye

FÜGGŐLEGES

1. A megfejtés

2. Füzet vége!
3. Nem édes
4. Fiúnév
5. Óravég!
6. Lerakódás a folyóban (ÜLEDÉK)

7. Utca közepe!
8. Csapadék
9. Vicc, tréfa
11. Egyre többet tudó
13. Kést, ollót fenő
16. Húsos sertésgerinc (ORJA)
18. Romániai állóvíz (AMARA TÓ)
19. Egészen lent
21. Pék teszi a kenyérral

23. Kötőjel része!
24. Nagyon jónál is jobb
28. Puha fém
30. Bő ellentéte
33. Elődje, felmenője
36. Ésszel felfog
38. ..., a nagy varázsló
39. Zajongani kezd!
40. Ördög Anna monogramja

E havi nyertesek: Biró Lilla Boróka, Sóvárad; Kelemen Márk és Papp Márta, Kolozsvár; Lőrincz Csaba, Székelyudvarhely; a zilahi S. Bärnuțiu Iskola III. B; a négyfalusi Zajzoni Rab István Iskola IV. osztálya; a kézdiszentkereszti IV.; a szilágypaniti III. osztály.

Nagydíjasainkról a 24. oldalon olvashatsz.

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SORSOLUNK KI!**

KÓSZABÓCSZA

postát bont

A magyar költészet napján a **tordai** kisdíákok Cseh Katalinnal találkoztak. Volt beszélgetés, könyvbemutató, közös versírás és -illusztrálás.

Nagy élmény volt a gyerekek lelkesedése és kreativitása – írták a szervezők:

Szedilek Klára, Szabó Júlia és **Fina Enikő-Júlia** tanítónők

Lapzártáig az első bélyeggyűjtemény is megérkezett: **Borka Katalin** és negyedikesei küldték **Marosvásárhelyről**, a Dr. Bernády György Iskolából.

Díjaink

A tanév során igyekszünk jutalmazni mindazokat, akik kérdéseinkre ügyesen és rendszeresen válaszolnak: havonta kisebb, év végén nagyobb díjakat sorsolunk ki. Íme a szerencsés nagydíjasok:

Napsugár Óriás-díj: **Csonta Éva**, Csíkszásó; **Varga Csenge** és **Dorottya**, Sepsiszentgyörgy; a **gyergyószentmiklósi** Vaskertes Iskola II. A osztálya; a **tekerőpataki** II. osztály. Ők azok, akik minden hónap (szinte) minden kérdésére válaszoltak!

Szólj, szám!-nagydíj: a **csíkszeredai** Petőfi Sándor Iskola III.; a **kolozsvári** Báthory István Líceum III. C; a **marosvásárhelyi** G. Coşbuc Iskola III. D osztálya; a **gyulakuti** III. osztály.

Az országos KAV-ra eljutott 16 negyedikes csapatról és a 68 Nyelvőr-díjas osztályról itt olvashatsz: <https://www.napsugar.ro/idei-nyelvor-dijak/>

Épített örökség-díj: a **havadtői** II-III. osztály.

Kiskópé-nagydíj: **Lőrincz Márton**, Szentegyháza; **Moré Márk Zsolt**, Marosvásárhely.

Sakkpalota-díj: **Nagy Áron**, Szilágyperecsén.

Rejténykirály-nagydíj: **Debreczeni Richárd Roland**, Bogdánd; **Fey-Spelkavik Endre**, Norvégia; **Kapitány Trisztán**, Székelykeresztúr; **Lőrincz Kinga**, Szentegyháza; **Pünkösti Petra-Sára**, Sepsiszentgyörgy; a **csíkszentdomokosi** Márton Áron Iskola IV. A osztálya.

Sport-díj: a **sóváradi** III.; a **zabolai** III. B osztály.

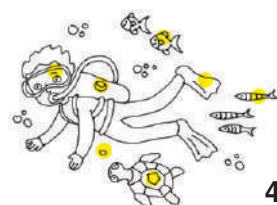
Maszat Művész-nagydíj: a **nagyvárad** Szent László Líceum IV. A; a **gyergyószentmiklósi** Fogarasy Mihály Iskola III. B; a **zilahi** M. Eminescu Iskola III. D osztálya.

A Találd ki! feladatok megfjtései:

1. Szent Iván
2. Medárd

A melléklet rejtvényeinek megfjtései:

1. Meredek; 2. Az 5-ösön; 3. Hidd el, csak a legfontosabbakat pakoltam be.

Van egy barátom, akivel jól vagyok,
Kivel mindent mindig megoszthatok.
Szinte mindig együtt vagyunk,
A barátságunkat megtartjuk.
Essen az eső, tomboljon a szél,
A barátságunk mindent kibír.
Az örömtől a szemem ragyog,
De jó, hogy a barátod vagyok!

Kovács Eszter Dorottya,
Demeter Hanna, Pápai Miriam,
Marosvásárhely

Szamosújvár,
Biriş Módi Erika és
Daróczi Gréta tanítványai

Csíkszereda,
Művészeti Líceum,
Kántor Zsuzsánna diákjai:

Nemrég a nyári tájban,
Egy késői órában
Megjelent egy hullócsillag,
S azt kívántam,
Legyen sok ilyen szép nap.
Szép, szép, hisz nyár van,
Nem kell tanulni az iskolában.
Hogy is kéne, hisz június van,
Ott hever a fagy
a gyomromban.

Kósa Luca

Repkednek a verebek,
Mulatnak a gyerekek,
Végre itt a szünidő,
Írány a strandfürdő.
A jó, meleg nyárbán
Gyönyörködök a tájban,
Elmennék a rétre,
Felnéznek az égre.
A madár muzsikál,
Végre, itt a nyár.

Aranyosi-Ávéd Csenge

Labda, homok, tengerpart,
A nyár mindenkit összetart.
Játék mellett pihenés,
Utána meg filmnézés.
Sajnos hamar itt az ősz,
Kiabálja már a csősz.
Kezdődik az iskola,
Itt jön a sok cimbora.

Both Benedek-Mátyás

Csörsz Hanna, Nagykaroly

A **csíkszeredai** Művészeti Líceumban
Blága Anikó tanítványai népmeséket
illusztráltak. **Zilahon, Nagy Beáta-Tímea**
negyedikesének rajzait László Noémi
versei ihlették.

A gyíkkirály esküvője

Most éppen nagy az izgalom Gyíkvárosban, mert a gyíkkirály házasodik. Egész Gyíkváros a lakodalomra készül, a gyíkkirály új ruhát varratott magának ribiszkelevélből. Szép, friss, halványzöld levelekből hajtogatták össze.

A királyi udvarba már napok óta hozzák a különleges ételeket: rózsaszín málnaszemek, harmatos zsályalevelek, cikornyás illatú macskamenta, bársonyos szemű legyek sorakoztak a hosszú, terített asztalokon, a ribiszkebor mellett. Az ünnepély alkalmából kegyelemben részesült tücsökbanda nem merte abbahagyni a zenélést. Távoli ribiszkebokrokról idesereglett vendégek tarka nyüzsgése kápráztatta el a fátyla alól kíváncsian előpislogó gyíkkirálylányt. A gülüszemű udvarmester nagyot dobantott ribiszkebotjával a legnagyobb vakondtúrás tetején, jelezve, hogy kezdődik a szertartás, de mindenki azon kacagott, hogy a szomszjas vőfélyt alig bírták kihúzni a ribiszkebor-szökőkútból.

Egy szó mint száz, a mulatság jól sikerült, mindenki vidáman ropta a táncot, sajnos, senki sem figyelt fel arra, hogy a ribiszkebor-kút eközben elárasztotta a várost.

Molnár Sós Anna Zselyke, Marosvásárhely

SAKKPALOTA

SAKKPALOTA
KÉPESSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM

A feladatokat Alföldy Andrea, Búzási Noémi, Szilágyi Mária és Tunyogi Katalin, a nagyváradi Szacs vay Imre Általános Iskola tanítónői állították össze a Polgár Judit Sakk Alapítvány szakmai jóváhagyásával.

X. Játékoldal

1. Sakkilemtan. Színezd ki a mezőket az odaillő szavaknak megfelelően!

Játszma előtt és után nyújts ! Vedd komolyan az ellenfeledet akkor is, ha nálad ! Ne zavard ellenfeledet a ! Ne használj ! Ha már egy bábút, akkor lépned is kell vele. nassolj játék közben! Soha ne mások játszma-ját! Sakkjátszma közben ne kérj másoktól! Ne beszélj másokkal, játszol! Akár győzöl, akár veszítesz, a parti végén mindig a játékot!

kezet
köszönd meg
Ne
mobiltelefont
zavard
tanácsot
gyengébb játékos
megfogtál
miközben
gondolkodásban

2. Íme néhány sakkbajnok neve, fényképe, születési évszáma és szülőhazájának zászlaja. Társítsd az összetartozókat!

Bobby Fischer

Ding Liren

Anatolij Karpov

Garri Kaszparov

Polgár Judit

Magnus Carlsen

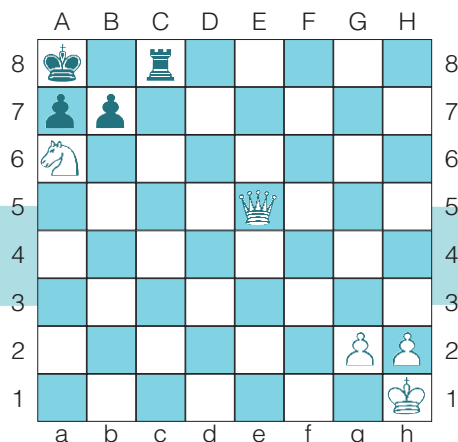
Gukesh Dommaraju

1943 1951 1963 1976 1990 1992 2006

3. Adj két lépésben mattot a sötét királynak! Írd le sakkírással!

A feladatok megfejtését a 22., év végi díjazottaink névsorát a 24. oldalon találod.

◆ KISKÓPÉ VENDÉGEI: UNIPAN HELGA KÉK TÓ, TISZTA TÓ

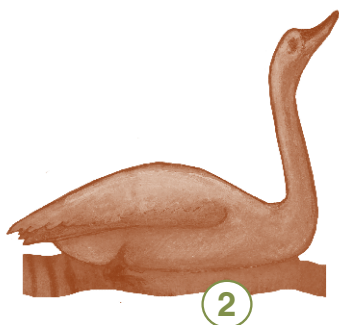
Kedves házigazdánk, **UNIPAN HELGA** sokat sétált távcsővel, fényképezőgéppel, jegyzetfüzettel felszerelve a szabad ég alatt. A látottakat művészi képeken örökítette meg. Itt olvasható mindaz, amit képeiről elárult nekem. Mert a természet a legjobb tanítómester!

Különös csoda, hogy az egyik legnagyobb repülni képes madarunk, a bütykös hattyú (1) egyben a legszebb is. A fehér tollú, barna szemű madár vörös csőrének fekete, kitüremkedő részéről kapta nevét. Kiterjesztett szárnyainak fesztávolsága akár 2,5 méter is lehet! Hosszú, kecses nyaka segíti abban, hogy a víz mélyéről kiszedje táplálékát. Rendszerint vízi növényt fogyaszt, ritkán rovarral, hallal, kagylóval is táplálkozik. Tíz percig is a víz alatt marad, ha kell!

Tavak, folyók közelében él, parkos területek kedvelt madara ő. A parkok hattyúi félvad életet élnek, hiszen az ember eteti, gondozza őket, télen meleg helyet biztosít nekik. Tán ezzel magyarázható, hogy míg fogságban húsz, harminc évig is él, a szabadon élő hattyú ritkán él tíz évnél tovább. A szabadon élő, vad hattyúk télen melegebb vidékre vándorolnak.

E vízi madár méltóságteljesen, nyújtott nyakkal úszik a levegőben, szárnyát lassan, szemnek alig látható módon lebbenti. Mély, trombitaszerű hívóhangot ad ki, ezt nevezik éneklésnek. Tévhit, hogy a hattyú csak halála előtt „dalol”. Az énekes vagy sárga orrú hattyú (2) Finnország nemzeti madara. A bütykös hattyúnál valamivel kisebb, nyakát általában mereven feltartja, csőrének oldala sárga, hegye és háta fekete.

A hattyúk csoportban, családban szeretnek élni. Így úszkálnak a vízen, szárnyalnak az égen. Párjukhoz hűségesek, fészkeket közösen építik, gyakran éveken át ugyanazon a fészekhelyen költik ki tojásaikat. A vízpart közelében, növényből épített, nagyméretű, biztonságos fészkekben együtt vigyáznak kikelt fiókáikra a gondos szülők.

A gyönyörű, kecses madár gyakori vendég mesében, festményeken, zenei művekben. Elbűvölő külseje azonban senkit se tévesszen meg: ha magát vagy fiókáit veszélyben érzi, agresszívvé válhat. A fészket védő hattyú az embert is megtámadja, teljes magasságában felágaskodik, szárnyával féltelmetesen csapkod. Ilyenkor jobb nem ingerelni őt!

Sorolj fel olyan irodalmi vagy zenei műveket, amelyeknek hattyú a főszereplője!

E havi díjazottaink: az erdőszentgyörgyi III. C és a zabolai III. B osztály.

Nagydíjasainkról a 24. oldalon olvashatsz.

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SORSOLUNK KI!**

TÖRD A FEJED, NEVESS VELEM!

A megfejtéseket a 24. oldalon talárod.

1 Mit mond a tapasztalatlan turista? Mondatának hiányzó szavát a rejtvényből tudhatod meg: az üres négyzetekbe írd azt a betűt, ami azonos színű alapon van.

E

D

K

M

N

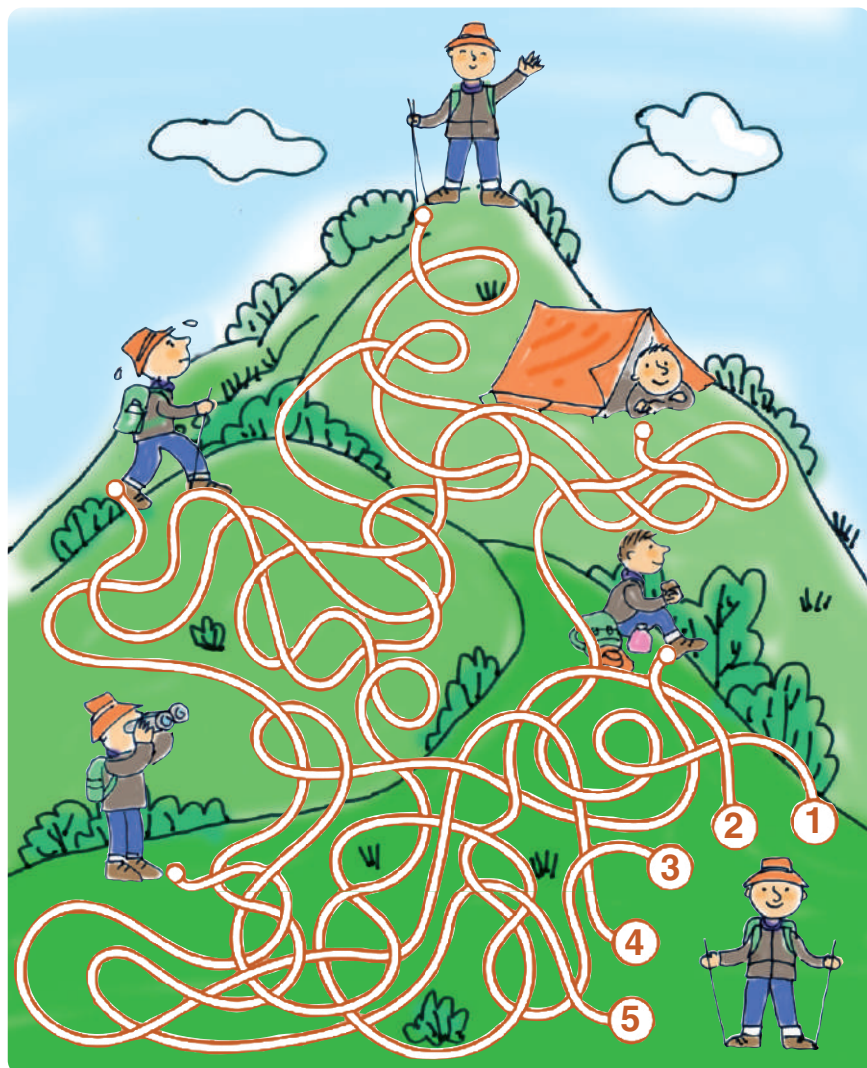
R

Érdekes,
a térképen nem
tűnik ilyen
.....
az út.

2 Melyik úton induljon a hegymászó, ha a csúcsra szeretne feljutni?

NEVESS VELEM!

A gyerekek azt a feladatot kapják a kiránduláson, hogy számolják meg a tanyán levő állatokat.

– Nehéz volt? – kérdezi a végén a tanító néni.
– A legtöbb könnyen ment – válaszol Peti –, de a méhekkel nehezen boldogultam.

– Milyen cuki a kutyád!
– Meg szeretnéd simogatni?
– Igen, de nem harap?
– Én is azt szeretném megtudni.

– Tudsz úszni?
– Nem, de öt nyelven tudok segítséget kérni.

– Mi teljesen fordított életet élünk, mint az emberek – meséli a moly. – Nyáron bundába bújunk, télen fürdőruhába.

3

Mit mond a túrára készülő hölgy?
A skandi megfejtéséből megtudod.

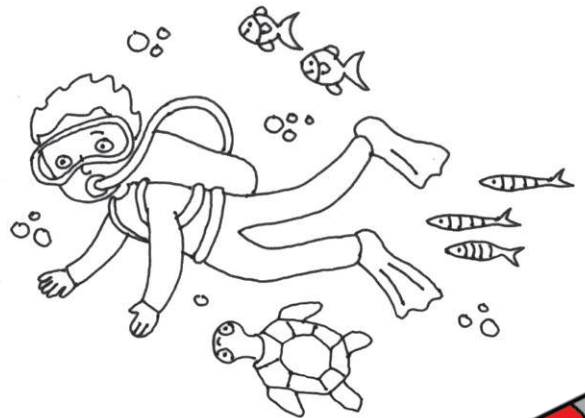
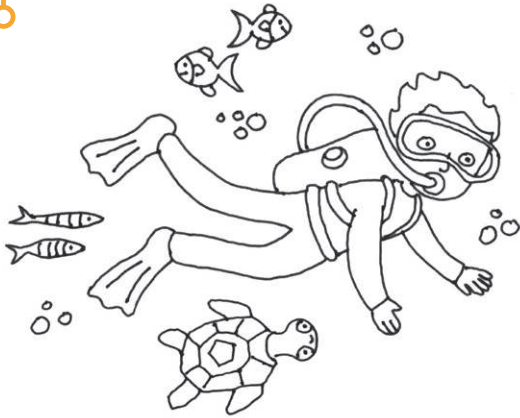
	Hidrogén	Nem ismerős	Budapest folyója	Doktor röv.	Női név (EVELIN)	Házában tartózkodó
1.						
Csiszolatlan, kemény, érdes	2.					
Lop				EEEE!		
Kiemelkedő (hegy)	CS			Vas-fegyelem		
M					Petőfi monogramja	F Erdei növény
Kicsinyítő-képző			Házikó közepe! Feloszt		3.	K
						Nulla Felső ellentéte
K						
Étkezdei dolgozó		Magban van!		E! Nősül páratlan betűi	Rang-jelző	
Liter		Rés, üreg			Erős vihar	
Előre kitérvelt						
Fürge, sebes					Farsang közepe! Farkas-név*	
Majdnem fullad!				Házam bérlője Pompásabb		
Indok			Asztma-vég!	SZ	Kígyónév* Lobogni kezd!	Habvég! Növényi főzet
Nőni kezd!		Minden télen Városvég!				
Vihar és dühös ember teszi					Egérfej! Kelni kezd!	Tárgy-rag
	O					

VAJNÁR ILONA rejtvénye

* A Dzsungel könyvében

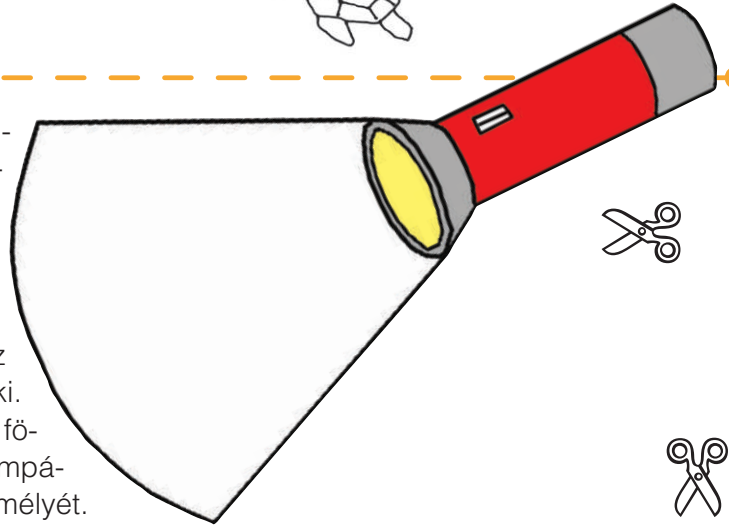
4

Keress meg a bűvár és a tükörképe közti 7 apró eltérést!

A víz alatti tájat tedd műanyag fóliába. Permans filctollal másold a fóliára a rajzot, filctollal színezd ki. A lemásolt rajzot vedd ki a fóliából, helyére tégy sötét papírt. Az

elemlámpát ragaszd kartonra, vágd ki. Csúsztasd a fóliába, mozgasd a sötét lap fölött: a bűvárok is így csodálják, kutatják lámpájukkal az óceánok sötétségbe burkolozó mélyét.

NEVESS VELEM!

- Holnap vizsgázom cipé-
szetből.
- Írásbeli vagy szóbeli?
- Lábbeli!

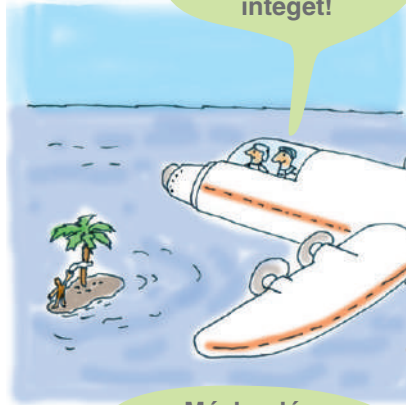
- Hogy hívják a medve mell-
szobrot?
- Mackófelső.

- Pinokkió, hol a jobb lábad?
- Ó, jaj, már megint rossz fát
tettem a tűzre.

- Melyik busz kelt át az
óceánon?
- Kolumbusz.

- Mire jó a kerek kút?
- Oda gurítják, ahol víz van.

Mindig olyan
barátságosan
integet!

Máskor légy
határozottabb, és
csak egy gombócot
válassz!

- Milyen messze van az
akvárium az istállótól?
- Hal-ló távolságra.

- Két kígyó megy a sivatag-
ban: az egyik jobbra, a másik
kobra.

- Mi kell a babázáshoz?
- Bab és víz.

- Apa, hoztam egy tízest.
- Miből?
- Két ötösből.

- Minek jön el az ideje, ha
tizenhárom üt a falóra?
- A javításnak.

- Mondj egy hosszú szót.
- Gumi.
- Szerinted ez hosszú?
- Nem, de nyúlik.